The Journal for Specialists in Group Work

A Psychoeducational School-Based Group Intervention for siblings of Children with ASD

Stephanos P. Vassilopoulos, Andreas Brouzos,
& Alexandra Tassi

I

Brouzos, A., Vassilopoulos, S. P., & Tassi, C. (2017). A Psychoeducational Group Intervention for Siblings of Children With Autism Spectrum Disorder. *The Journal for Specialists in Group Work, 42*(4), 274–298. https://doi.org/10.1080/01933922.2017.1350230

Περιγραφή προγράμματος

Σκοπός του άρθρου

Ψυχοεκπαιδευτική ομάδα για παιδιά

Αδερφός/αδερφή ατόμου με Αυτισμό

Ήταν αποτελεσματική η παρέμβαση;
Ποιες ήταν οι επιδράσεις της στους συμμετέχοντες;
Pre- & Posttest control group design

Παρουσίαση έρευνας

Θεωρητικό πλαίσιο

Διαταραχή Φάσματος Αυτισμού: ορισμός

Ανήκει στις **ΔΙΑΧΥΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ**

Πλέον αναγνωρίζεται ότι η οικογένεια ατόμου με ASD εμφάνιζει ποικίλες συναισθηματικές και ψυχοκοινωνικές δυσκολίες.

ΟΜΩΣ: ΑΝΤΙΦΑΤΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Περισσότερη έρευνα

ΔΑΦ: ορισμός

Τα άτομα με αδερφό/αδερφή με ΔΑΦ βιώνουν δυσκολίες στο:

1. Γνωστικό τομέα (κατανόηση ΔΑΦ)
2. Συναισθηματικό τομέα
3. Διαπροσωπικό τομέα
4. Πρακτικές δυσκολίες
5. Παραμέληση/υποβάθμιση

[1] Μετάφραση από τα αγγλικά

ΔΑΦ: συχνότητα

Τις τελευταίες 2 δεκαετίες έχει αυξηθεί η συχνότητα εμφάνισης της ΔΑΦ

Σύμφωνα με εκτιμήσεις, **1% - 1,2% του πληθυσμού** αντιμετωπίζει τη διαταραχή φάσματος αυτισμού.

Επιπτώσεις σε μέλη οικογενείας (αδέρφια)

Παράγοντες κινδύνου

Γενικοί

- Ηλικία
- Φύλο
- Μέγεθος οικογένειας
- Κοινωνικοοικονομικό status
- Ενδοοικογενειακές σχέσεις

Βασικοί Στόχοι & Θεματολογία της Ομάδας

- **Κατανόηση του Αυτισμού:** Τα παιδιά μαθαίνουν με απλά λόγια και ανάλογα με την ηλικία τους τι είναι η Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ), μειώνοντας τη σύγχυση ή τις λανθασμένες ερμηνείες για τη συμπεριφορά του αδερφού τους.

- **Έκφραση και Διαχείριση Συναισθημάτων:** Δίνεται χώρος στα παιδιά να εκφράσουν δύσκολα συναισθήματα, όπως το άγχος, η ζήλια για την παραπάνω προσοχή των γονιών, οι ενοχές, ο θυμός ή ακόμα και η αμηχανία σε κοινωνικές καταστάσεις.

- **Ανταλλαγή Εμπειριών:** Η συνύπαρξη με άλλα παιδιά που αντιμετωπίζουν παρόμοιες καταστάσεις στο σπίτι σπάει το αίσθημα της απομόνωσης ("δεν είμαι ο μόνος/η μόνη").

- **Ανάπτυξη Δεξιοτήτων & Παιχνιδιού:** Τα παιδιά διδάσκονται πρακτικές στρατηγικές για το πώς να αλληλεπιδρούν, να παίζουν και να επικοινωνούν αποτελεσματικότερα με το αυτιστικό αδερφάκι τους, ενισχύοντας τον μεταξύ τους δεσμό.

Το παρόν πρόγραμμα

Με βάση το θεωρητικό πλαίσιο, το παρόν πρόγραμμα για την αντιμετώπιση των δυσκολιών σε παιδιά με αυτιστικά αδέρφια εστιάζει στα εξής:

Μέθοδος

Συμμετέχοντες

38 παιδιά (13 αγόρια και 27 κορίτσια) ηλικίας 6-15 ετών

Περιοχή Βορειοδυτικής Ελλάδας

Οικογένειες όλων των κοινωνικοοικονομικών επιπέδων

Ο εντοπισμός των κατάλληλων συμμετεχόντων έγινε μέσα από σχετική ενημέρωση γονέων που συμμετείχαν σε μη κερδοσκοπική οργάνωση για παιδιά με αυτισμό στα Ιωάννινα.

Συμμετέχοντες – ομάδα παρέμβασης

4 ομάδες
5-7 παιδιών

1 ομάδα με παιδιά μόνο Α’ τάξης

3 ομάδες με παιδιά από διαφορετικές τάξεις

Θεραπευτικοί παράγοντες κατά Yalom:

- Μετάδοση πληροφοριών
- διαπροσωπική μάθηση
- καθολικότητα
- ενστάλαξη ελπίδας

Εργαλεία

Κλίμακα προσαρμογής/αντιμετώπισης δύσκολων καταστάσεων

(Perry, 1989)

Ερωτηματολόγιο γνώσης του αυτισμού

(Ross & Cuskelly, 2006)

Ερωτηματολόγιο δυνατοτήτων και δυσκολιών

(Goodman et al., 1998)

Διαδικασία

Επιλογή παιδιών για το πρόγραμμα και προσέγγιση/ ενημέρωσή τους

Χορήγηση εργαλείων αξιολόγησης – 1 εβδομάδα πριν

(preassessment)

Παρέμβαση:

8 εβδομαδιαίες συναντήσεις 90 λεπτών

Επαναχορήγηση εργαλείων αξιολόγησης

(postassessment – 1 εβδομάδα μετά)

Διαδικασία

Δομή συναντήσεων

Άνοιγμα: Σύντομη εισαγωγή στο θέμα και check – in.

Κύριο μέρος: Παρουσίαση θέματος και εργασία ομάδων

Συζήτηση και επεξεργασία

Κλείσιμο: Check – out

Συναντήσεις

1. Σπάζοντας τον πάγο

Δραστηριότητα «ice-breaker» και γνωριμίας των μελών της ομάδας

Θέσπιση των κανόνων της ομάδας

ΓΝΩΡΙΜΙΑ

2. Όλοι διαφορετικοί

ΓΝΩΡΙΜΙΑ

ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Ένας κύβος γεμάτος συναισθήματα

Τα παιδιά μαθαίνουν να εκφράζονται για τα συναισθήματά τους – εμπλουτίζουν το λεξιλόγιό τους σχετικά με τα συναισθήματα

Παιχνίδι με το ζάρι των συναισθημάτων: Τα παιδιά μοιράζονται τις ιστορίες τους για τα συναισθήματα που έχουν βιώσει

Επεξεργασία: Πώς επηρεάζουν τα συναισθήματα τις πράξεις μας;

Καθολικότητα

3. Βλέποντας τη φωτεινή πλευρά

- **Υπάρχουν πολλοί τρόποι με τους οποίους μπορούμε να δούμε την ίδια κατάσταση/το ίδιο γεγονός (ένα κέρμα έχει δύο όψεις).**
- Αρνητικός τρόπος ερμηνείας των γεγονότων ⟶ αυτοεκπληρούμενη προφητεία
- Είναι σημαντικό να εστιάζουμε σε αντικειμενικές πληροφορίες σχετικά με το γεγονός και όχι σε αυτά που υποθέτουμε για αυτό.

Οι συντονιστές δίνουν στα παιδιά το εξής υποθετικό σενάριο:
«Έχεις καλέσει τους συμμαθητές σου στο πάρτι γενεθλίων που θα διοργανώσεις στο σπίτι σου. Κάποιοι συμμαθητές σου, όμως, δεν σου έχουν πει ακόμα αν θα έρθουν»

Με βάση το σενάριο αυτό οι μαθητές καλούνται να βρουν διαφορετικές ερμηνείες και μέσα από τη συζήτηση στην ομάδα να καταλήξουν στην πιο λογική και λειτουργική από αυτές.

3. Βλέποντας τη φωτεινή πλευρά

Οι μαθητές δουλεύουν σε μικρές ομάδες ή ζευγάρια πάνω σε υποθετικά σενάρια, βρίσκουν πολλές ερμηνείες και επιλέγουν την πιο λογική και λειτουργική. Αιτιολογούν τις επιλογές τους μπροστά στην ομάδα.

Παιχνίδια ρόλων πάνω σε υποθετικά σενάρια. Οι μαθητές εμπλέκονται συναισθηματικά στις ιστορίες και μπορούν να συγκρίνουν τις αυθόρμητες σκέψεις τους με αυτές των άλλων.

4. Relax

Σωματικές αντιδράσεις

Θετικές εικόνες, μνήμες, αυτοεικόνες

5. Επίλυση δύσκολων καταστάσεων

6. Αποκτώντας και κρατώντας φίλους

Τα μέλη δίνουν ορισμούς για τη φιλία: «Φιλία είναι…»

Τα μέλη φτιάχνουν σε ομάδες λίστες με κοινωνικές δεξιότητες που είναι «Τα κλειδιά της φιλίας»

Εργασία για το σπίτι: Εφαρμογή των «κλειδιών»

7. Είμαι μοναδικός

Εργασία για το σπίτι: Στάσου μπροστά στον καθρέπτη με αποδοχή

8. Λέγοντας αντίο

Τα μέλη ζωγραφίζουν το «μονοπάτι» που ακολούθησαν κατά τη διάρκεια του προγράμματος. Μοιράζονται τα συναισθήματά τους και τις εμπειρίες τους ως μέλη της ομάδας.

Οι συντονιστές θυμίζουν στα παιδιά ότι το τέλος της ομάδας δεν σημαίνει και το τέλος της φιλίας μεταξύ των μελών της, ότι υπάρχουν άνθρωποι που τα φροντίζουν και τα νοιάζονται και ότι απέκτησαν χρήσιμες δεξιότητες για την αντιμετώπιση του άγχους.

Γίνεται μικρή «γιορτή» για τα επιτεύγματα της ομάδας. Οι συντονιστές δίνουν στους μαθητές portfolio με το περιεχόμενο του προγράμματος και βεβαίωση συμμετοχής.

ΚΛΕΙΣΙΜΟ

Αξιολόγηση

Αξιολόγηση

Προκειμένου να εξαχθούν τα συμπεράσματα για την αποτελεσματικότητα της παρέμβασης έγιναν μετρήσεις πριν και μετά το πρόγραμμα με ποικίλα εργαλεία και με **ομάδα ελέγχου**.

Αξιολόγηση

Δεν υπήρχε **ενεργή** ομάδα ελέγχου

↓

Κίνδυνος για την εσωτερική εγκυρότητα

Δεν υπήρχε follow-up

↓

Αδυναμία καθορισμού μακροπρόθεσμων επιδράσεων

Η έρευνα βασίστηκε για τη μέτρηση των μεταβλητών μόνο στις αναφορές των ίδιων των παιδιών. Είναι προτιμότερο να υπάρχουν πολλοί διαφορετικοί τρόποι μέτρησης.

Αποτελέσματα

Table 1. Means (and standard deviations) of outcome measures for each group on each occasion of testing.

	Experimental group ($n = 22$)		Control group ($n = 16$)	
	Pre	Post	Pre	Post
Knowledge of ASD	9.36 (3.98)	14.64 (2.10)[a]	9.38 (4.08)	9.81 (4.32)
Coping/adjustment	12.24 (1.94)	8.80 (1.41)[a]	11.59 (1.3)	11.65 (1.27)
SDQ –total difficulties	12.27 (6.99)	5.82 (3.85)[a]	15.81 (4.88)	16.19 (5.08)

[a] Pre- vs. Post-test means differ significantly ($p < .001$)

Αποτελέσματα

Table 2. Means (and standard deviations) of outcome measures divided by age category for the experimental group only.

	Children ($n = 12$)		Adolescents ($n = 10$)	
	Pre	Post	Pre	Post
Knowledge of ASD	6.92 (2.46)	13.42 (1.73)[a]	12.30 (3.46)	16.10 (1.52)[a]
Coping/adjustment	11.35 (1.31)	8.32 (1.32)[a]	13.30 (2.10)	9.37 (1.59)[a]
SDQ –total difficulties	10.17 (7.10)	5.17 (3.27)[a]	14.80 (6.28)	6.60 (4.50)[a]

[a] Pre- vs. Post-test means differ significantly ($p \leq .001$)

Αποτελέσματα

- Μείωση των συναισθηματικών προβλημάτων και των προβλημάτων συμπεριφοράς
- Αύξηση της κατανόησης του φάσματος του αυτισμού
- Βελτίωση της προσαρμογής και των δεξιοτήτων επίλυσης προβλημάτων

- Τα αποτελέσματα παρόμοια για αγόρια και κορίτσια

- ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ: τα μικρότερα παιδιά ωφελήθηκαν περισσότερο από το διδακτικό κομμάτι ενώ οι έφηβοι από τις δραστηριότητες επίλυσης προβλημάτων.

